

Vydává Ministerstvo financí České republiky ve spolupráci s Českou národní bankou ve vydavatelství *Economia*, a. s., Praha

© Ministerstvo financí ČR

Adresa redakce: Vínohradská 49
120 74 Praha 2

Telefon: 253 018 nebo: 24 21 00 25, l. 6141

Fax: 253 728

Šéfredaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Publishers: Ministry of Finance of the Czech Republic in Cooperation with Czech National Bank in Publishing House *Economia*, Prague

© Ministry of Finance of the Czech Republic

Editor's Office: Vínohradská 49

120 74 Prague 2

Czech Republic

Editor in Chief: Ivan Kočárník

OBSAH

Rolf GRÜNWARD: Finanční plánování pomůže podnikům k lepším výsledkům . . . 517

Jaruše KRAUSEOVÁ: Vybrané postupy finanční restrukturalizace korporací . . . 524

Dušan MARČEK: Počítačové spracovanie investičného rozhodovania . . . 534

Václav VYBÍHAL: Metodické přístupy k hodnocení výsledků podnikatelské činnosti peněžních ústavů . . . 540

Karel JANDA: Pojištění vkladů a morální hazard . . . 550

Finance a úvěr v zahraničí

Milena HORČICOVÁ: Úloha majetkových daní v místních financích v USA . . . 556

Recenze

Petr ZAHRADNÍK: Dividendová politika (ve světle transformace) (Petr Marek) . . . 570

Zdeněk TŮMA: Macmillanův slovník moderní ekonomie (David W. Pearce a kol.) . . . 573

Přehled — Survey

(Ministry of Finance of the Czech Republic): Transformation and Fiscal Policy in the Czech Republic . . . 575

CONTENTS

Rolf GRÜNWARD: Financial Planning Helps Firms to Good Shape . . . 517

Jaruše KRAUSEOVÁ: Selected Methods of Financial Restructuring of Firms . . . 524

Dušan MARČEK: Computer Processing of Investment Decision Making . . . 534

Václav VYBÍHAL: Methodological Approaches to Evaluating Financial Institution Results . . . 540

Karel JANDA: Deposit Insurance and Moral Hazard . . . 550

Finance and Credit Abroad

Milena HORČICOVÁ: The Role of Property Taxes in U.S. Local Government Finance 556

Book-Review

Petr ZAHRADNÍK: Dividend Policy (in Light of Transformation) (Petr Marek) . . . 570

Zdeněk TŮMA: Macmillans Dictionary of Modern Economics (David W. Pearce et al.) . . . 575

Survey

(Ministry of Finance of the Czech republic): Transformation and Fiscal Policy in the Czech Republic . . . 575

Redakční rada: Dr. Ivan Angelis, CSc., Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., Ing. Petr Dvořák, Ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., Doc. Ing. Kamil Janáček, CSc., Ing. Miroslav Kerouš, Ing. Ivan Kočárník, CSc., Ing. Václav Kupka, CSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Jiří Pospíšil, CSc., Vladimír Rudlovčák, CSc., Ing. Pavel Štěpánek, CSc., Ph.D. Jan Švejnar, Doc. Dr. František Vencovský, Ing. Jan Vít, Prof. Ing. Karol Vlachynský, CSc.

Metodické přístupy k hodnocení výsledků podnikatelské činnosti peněžních ústavů

Václav VYBÍHAL*

Postupná přeměna našeho národního hospodářství v prosperující ekonomický celek schopný úspěšné soutěže na světových trzích si vyžaduje mimo jiné i změny obsahu a metod finančního hospodaření.

K postupnému rozvíjení ekonomického mikroklimatu může významně přispět úspěšné zvládnutí teoretickometodologických, věcně logických a praktických aspektů hodnocení podnikatelské činnosti hospodářských subjektů.

Po dlouhé řadě let centrálního plánování se významné funkce při alokaci zdrojů vrátily bankám. To v poměrně krátké době umožnilo obnovit aktivní působení měnové politiky, přispět k potlačení finančních tlaků a k celkové renezanzi peněz. Banky se tak staly významným pilířem transformující se české ekonomiky. Proto v současném období vystupují do popředí i otázky související s teoretickometodickými přístupy k hodnocení podnikatelské činnosti peněžních ústavů. Tato problematika zahrnuje celou řadu aspektů různých dimenzí, v nichž se musí správně orientovat nejen každá obchodní banka, ale i banka centrální.

Cílem příspěvku je prohloubit poznání při hodnocení výsledků dosahovaných podnikatelskými subjekty bankovního sektoru v rovině teoretickometodické a věcně praktické.

Základní orientace ve strategii metodického aparátu

Stěžejní orientaci ve strategii hodnocení výsledků bankovního podnikání a v oblasti mezibankovního srovnávání je nezbytné odvíjet od míry naplňování obecných cílů bankovního podnikání, za které považuje většina našich i zahraničních autorů rentabilitu, solventnost a likviditu. V tomto směru lze za významné považovat práce Polidara [1991] a Revendy [1991].

Zahraniční autoři soustředí pozornost na otázky spojené s řízením aktiv a pasiv, na uplatnění poměrových ukazatelů ve srovnávacích analýzách, na zprůhlednění zisku jednotlivých typů bankovních obchodů; dále na problém srovnatelnosti databáze z hlediska informačních zdrojů konstituujících se v rámci sjednocených účetních standardů.

* Ing. Václav Vybíhal, CSc., Fakulta provozně ekonomická Vysoké školy zemědělské, Brno
Redakce příspěvek odebrala 8. 6. 1994.

SCHEMA č. 1 Schéma uspořádání bilance banky

AKTIVA	PASIVA
operace s pokladními hodnotami	operace s pokladními hodnotami
operace s klientelou	operace s klientelou
operace s cennými papíry a účastmi	operace s cennými papíry a účastmi
operace s hmotným a nehmotným majetkem	operace s vlastními zdroji

Tran-Son-Tay, Eglem a Bialés [1992] zdůrazňují, že při hodnocení podnikatelské činnosti banky je nezbytné podrobně analyzovat strukturu výnosů a nákladů bankovních obchodů, tedy zprůhlednit každý druh bankovní operace samostatně s vyčleněním běžného zisku z každého bankovního obchodu. Vyplývá to konečně i z prací, které publikovali de la Baume [1988], Chevalier a Vigneron [1981], Barbier a Proutat [1984], Charreaux [1984], Gupta et al. [1990], Vernimmen a Schlosser [1990].

Cousserguesová [1992] dospěla k závěru, že pro hodnocení podnikatelské činnosti banky a pro mezibankovní srovnávání je třeba vycházet ze soustavy ukazatelů poměrových, neboť ty odrážejí projev bankovního podnikání objektivněji a věcněji, abstrahují od velikosti banky a přispívají k celkovému zprůhlednění finanční diagnostiky.

Za jednu z nejvýznamnějších otázek hodnocení podnikatelské činnosti banky a mezibankovních komparací považují Vigoroux, Blanc a Proust [1991] požadavek srovnatelnosti z pohledu metodiky účetnictví. Zdůrazňují nezbytnost uplatňování mezinárodních, a zejména evropských účetních standardů. Na ně navazující hodnocení a analýzy přispívají k vyššímu stupni objektivizace daných výsledků zkoumání. Shodné závěry vyplývají i z prací, které publikovali Dufigour a Gatzengel [1980].

Zkušenosti ukazují, že při hodnocení výsledků bankovního podnikání je nezbytné využít diagnostického aparátu uplatňovaného ve finančních analýzách. Ten se upravuje o specifika, která s sebou nese podnikání v oblasti trhu peněz institucionálně zarámovaného do právně kodifikovaného statutu banky. Každé takové hodnocení by mělo zahrnovat řadu dílčích kroků, které ve své podstatě tvoří na straně jedné jedinečný rámec a na straně druhé navzájem propojený kompaktní celek.

První fáze hodnocení by měla poskytnout celkový obraz o finanční rovnováze banky vyplývající ze statického pohledu na bilanci aktiv a pasiv banky, z níž lze rámcově vydedukovat podnikatelské zaměření banky. Příklad uskupení aktiv a pasiv pro daný účel ukazuje schéma č. 1.

Z daného uspořádání bilance banky vyplývá, že banka konstituuje několik skupin aktiv, z nichž každá plní samostatnou a nezastupitelnou úlohu v managementu aktiv.

Operace s pokladními hodnotami na straně aktiv zahrnují pokladní operace, které v převážné míře neposkytují žádný důchod nebo poskytují důchod jen zcela nepatrný. Konkrétně jde o bankovní operace odpovídající zhruba náplni měnového agregátu M0. Zahrnují pokladní hotovost v tuzemských a zahraničních měnách, pohledávky vůči centrální bance (v převážné většině se jedná o povinné minimální rezervy) a mezibankovní peněžní operace.

Operace s klientelou na straně aktiv zachycují rozsah poskytovaných úvěrů a půjček. U rozhodujícího spektra bank je úvěrová aktivita těžištěm jejich obchodní činnosti. Úvěry zpravidla vytvářejí podstatnou část zisku, patří mezi rentabilní druhy aktiv. Jde však o aktiva s vysokým rizikem insolvence, neboť jejich transformace na hotové peníze není většinou možná před stanovenou splatností úvěru. V bankách vyspělých tržních ekonomik představují úvěry a půjčky klientům v průměru 63 až 65 % struktury aktiv a 70 až 80 % bankovních příjmů.

Operace s cennými papíry a účastmi na straně aktiv zahrnují operace na primárním i sekundárním trhu cenných papírů. Věcně jde především o obchody s krátkodobými a dlouhodobými státními a bankovními cennými papíry s dopadem na úvěrovou kapacitu a likviditu bank, dále pak o obchody s komerčními cennými papíry podnikatelských subjektů, s komunálními cennými papíry a s investičními podíly. Podle Mishkina [1991] představuje v obchodních bankách USA podíl cenných papírů ve struktuře bankovních aktiv v průměru 18 %, přičemž přinášejí bankám zhruba 15 % jejich důchodu.

Operace s hmotným a nehmotným majetkem jsou orientovány na pořizování budov, zařízení a ostatního hmotného a nehmotného majetku včetně jeho technického zhodnocení. Rozvojové investice slouží především k budování poboček a expozitур s cílem přiblížit se více klientele nebo vytvořit podmínky pro rozvoj nových druhů bankovních služeb či pro realizaci strategických finančních projektů.

Bilanci banky na straně pasiv lze rozdělit na operace s pokladními hodnotami, operace s klientelou, operace s cennými papíry a účastmi a operace s vlastními zdroji.

Operace s pokladními hodnotami na straně pasiv jsou zaměřeny na získávání krátkodobých a dlouhodobých zdrojů od centrální banky, od tuzemských a zahraničních bank a od jiných finančních institucí.

Operace s klientelou na straně pasiv zahrnují závazky, které vznikají z vkladů klientů v podobě tuzemské či zahraniční měny, přičemž se jedná jak o závazky neterminované, tak i termínované s různou dimenzí doby splatnosti. Tyto cizí zdroje krytí bankovních aktiv se získávají v široké škále věcného rozlišení. V důsledku poměrně značného mezibankovního propojení zdrojů tvoří závazky vůči klientele ve struktuře pasiv u bank ve světě v průměru 65 %.

Operace s cennými papíry a účastmi na straně pasiv zahrnují především emitování a prodej cenných papírů a účastí. Emisí obligací si banka opatřuje kapitál, kterým dlouhodobě disponuje, a tak mobilizuje zdroje především k uspokojení poptávky klientely po větších a dlouhodobějších půjčkách a úvěrech. Snaha zvýšit bankovní rentabilitu a získat ekonomický vliv vede management banky k zájmu o získávání kapitálových účastí v podnikatelských subjektech bankovního i mimobankovního sektoru.

Operace s vlastními zdroji na straně pasiv se uplatňují při plnění role, která je přisuzována vlastnímu bankovnímu kapitálu při financování investičního rozvoje, při krytí ztrát vznikajících v obchodním podnikání, při větší koncentraci výběru vkladů a v neposlední řadě při vytváření důvěryhodnosti a prestiže banky a při posilování likvidity banky. Struktura vlastních zdrojů je kromě jiného věcně členěna i podle organizačně právní formy podnikání banky.

Je zřejmé, že pro vyrovnanost bankovní rozvahy je důležité, aby jednotlivé skupiny aktiv a pasiv byly v rámci strukturalizace bankovní rozvahy v rovnováze. Při hodnocení finanční rovnováhy banky se bere do úvahy především vztah mezi rozsahem aktiv a pasiv u operací s pokladními hodnotami a u operací s klientelou a vzájemná kompenzace mezi oběma dvěma uváděnými skupinami operací. Vyrovnání může např. spočívat v tom, že nedostatek zdrojů pro poskytování úvěrů získá banka na mezibankovním trhu peněz a naopak přebytek zdrojů po-

TABULKA č. 1 Struktura bilance tří typů bank

AKTIVA				PASIVA			
banka	A	B	C	banka	A	B	C
operace 1	44,0	46,1	69,2	operace 5	43,9	52,2	80,2
operace 2	40,6	34,9	3,3	operace 6	35,0	27,4	5,0
operace 3	13,2	16,6	26,4	operace 7	13,0	12,4	11,7
operace 4	2,2	2,4	1,1	operace 8	8,1	8,0	3,1
celkem	100,0	100,0	100,0	celkem	100,0	100,0	100,0

vysvětlivky: operace 1,5 — operace s pokladními hodnotami
 operace 2,6 — operace s klientelou
 operace 3,7 — operace s cennými papíry a účastmi
 operace 4 — operace s hmotným a nehmotným majetkem
 operace 8 — operace s vlastním jméním

poznámka: Údaje ve struktuře bilance tří typů bank (A, B, C) jsou převzaty z databáze předních evropských bank, přičemž jde o skutečné údaje k 31. 12. 1992.

cházející od klientely nabídne k prodeji jiným peněžním ústavům nebo je ponechá jako nepovinné rezervy v podobě pokladních hodnot na straně aktiv — místo toho, aby je poskytla klientele formou úvěru. Tak dochází ke kompenzaci mezi operacemi s pokladními hodnotami a s klientelou na straně aktiv a pasiv. Operace se tedy mohou vzájemně vyrovnávat.

Právě operace s pokladními hodnotami — vzhledem k vysokému stupni jejich pružnosti — nejčastěji vyrovnávají schodky vznikající v oblasti operací s klientelou. Vyjdeme-li ze schematické typizace tří bank a struktury jejich bilance v %, jak jsou uvedeny v *tabulce č. 1*, pak můžeme uvést, že banka „A“ je finančně nejvyrovnanější. Její hlavní zdroje financování jsou zdroje umístěné v pokladních hodnotách, i když neméně významné místo zaujímají zdroje pocházející z věřitelských vkladů klientely. Výše vlastního jmění umožňuje bance pokrýt nepatrný deficit zdrojů u operací s pokladními hodnotami, s klientelou a s cennými papíry a účastmi. Banka „B“ bude zřejmě bankou bez široké sítě poboček; pokladní operace přesahují rámec operací s klientelou. Nedostatek zdrojů pro poskytování úvěrů a půjček je kompenzován zejména zdroji z oblasti pokladních hodnot pocházejících zejména z mezibankovních obchodů. Banka „C“ je typicky bankou trezorovou s velmi nepatrnou orientací na klientelu. Je zaměřena rovněž na operace vztahující se k cenným papírům a účastem, jejichž nákup kryje především zdroji získanými na trhu peněz.

Při zkoumání podnikatelské činnosti banky je třeba věnovat pozornost mimo jiné finančním tokům, jež se promítají věcně do změn ve zdrojích peněžních prostředků banky a do změn jednotlivých způsobů jejich užití. Struktura aktiv a pasiv, resp. její vývoj, jsou nejčastěji důsledkem změn, které jsou schematicky znázorněny v *tabulce č. 2*. V ní jsou zachyceny jak změny situace v oblasti pokladních hodnot, tak i změny ve vztahu ke klientele a změny v úrovni provozního kapitálu.¹

¹ Provozní kapitál (net working capital) je část oběžného majetku banky, který se do jednoho roku přemění v pohotovostní peněžní prostředky. Může jít např. o krátkodobé cenné papíry (státní pokladniční poukázky).

TABULKA č. 2 Přehled finančních toků v oblasti způsobu užití a zdrojů peněžních prostředků

ZMĚNY	
V UŽITÍ	VE ZDROJÍCH
<ul style="list-style-type: none"> — tvorba povinných rezerv — vklady u ostatních bank — půjčky na mezibankovním trhu — úpisy pokladničních poukázek 	<ul style="list-style-type: none"> — vklady přijaté od jiných bank — výpůjčky na mezibankovním trhu
<i>A: změny ve stavu pokladničních hodnot</i>	
<ul style="list-style-type: none"> — prodané úvěry — snížení vkladů od klientely 	<ul style="list-style-type: none"> — vklady přijaté od klientely — přijaté splátky úvěrů — emise certifikátů v obchodovatelných vkladech
<i>B: změny ve stavu operací s klientelou</i>	
<ul style="list-style-type: none"> — pořízení investic — převzetí účasti — převzetí povinných výpůjček 	<ul style="list-style-type: none"> — růst kapitálu — postoupení nemovitosti — vydání povinných výpůjček — tvorba rezerv (zásob)
<i>C: změny v provozním kapitálu</i>	

Banka musí spravovat svá aktiva a pasiva tak, aby dosahovala zisku. Tato činnost vede cílově až k dosažení nejvyššího možného zisku. V situaci, kdy dochází k úbytku vkladů přijatých od klientů, musí banka mít k dispozici dostatek hotovosti, aby mohla dostát svým závazkům vůči věřitelům. Musí získávat peněžní prostředky za co nejnižšími náklady, kupříkladu na mezibankovním trhu, či musí změnit strukturu aktiv diverzifikací jejich portfolia a získávat je tak, aby snížila míru rizika insolvence. V této situaci lze na krytí úbytku zdrojů využít rovněž rezerv, případně prodat hmotný či nehmotný majetek, atd.

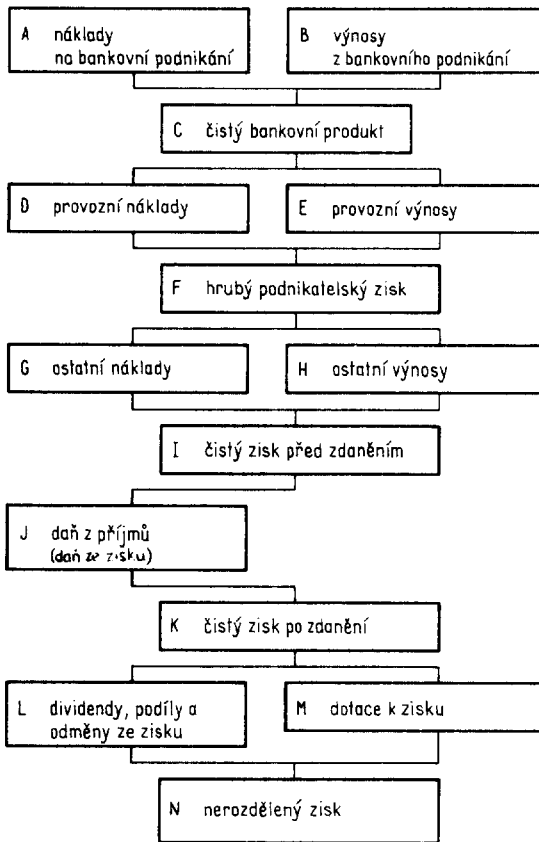
Druhá fáze hodnocení podnikatelské činnosti banky by se měla orientovat na analýzu výsledku hospodaření, resp. výnosů a nákladů vztahujících se k jednotlivým bankovním obchodům, resp. operacím, i k výsledku hospodaření jako celku. Analýza výsledku hospodaření pomáhá objasnit celkovou situaci banky, zkoumat podstatu, původ a účel toků bankovních výnosů a nákladů vynaložených bankou během hospodářského období, kvantifikovat rizikové meze výnosů z bankovních obchodů vyplývající kupříkladu ze změn úrokové sazby a stanovit tzv. práh rentability.

Na *schématu č. 2* je znázorněno schéma formování výsledku hospodaření banky. Při dané konstrukci je nezbytné nejprve kvantifikovat tzv. *čistý bankovní výnos*.

Jde o ukazatel, v němž se zrcadlí podnikatelská strategie a politika zkoumané banky. V odborné literatuře je metodicky shodně vyčíslený ukazatel označován některými autory jako marže (rozpětí), a to: úroková (srov. např. [Bloy 1980]), zisková ([Cohen 1988]), hrubá ([Altman 1983]) nebo přechodná ([Chevalier—Vigneron 1981]).

Ukazatel indikuje, v jakém měřítku výnosy z bankovního podnikání převyšují náklady na bankovní obchody. Do úrovně tohoto ukazatele se promítají jednak

SCHÉMA č. 2 Schéma formování výsledku hospodaření banky

výnosy z úroků z poskytnutých úvěrů a záloh úvěrovým institucím, výnosy z úvěrů a záloh poskytnutých klientům (patří sem např. nákladové úroky z vkladů obyvatelstva, prémie z prémiových spoření, výhry na výherní vkladní knížky a vkladní listy, nákladové úroky z vkladů soukromých podnikatelů a právnických osob, rezervy na prémie, úroky a výhry), přijaté poplatky, přijaté provize a jednak úrokové náklady z částek dlužných úvěrovým institucím, úrokové náklady z částek dlužných klientům a ostatní úrokové náklady, placené poplatky a placené provize (schéma č. 3).

Je zřejmé, že čistý bankovní výnos musí být pozitivní, aby pokryl ostatní provozní náklady a rizika. Je indikátorem přidané hodnoty v bance.

Banka uplatňuje v rámci svého podnikání celou řadu aktivit, tedy širokou škálu bankovních obchodů. Každý z těchto obchodů by měl přinést pozitivní čistý bankovní výnos. Všechny bankovní obchody nejsou však stejně výnosné; kombinací těchto obchodů a sumarizací všech čistých bankovních výnosů pak dostáváme globální čistý bankovní výnos.

*Hrubý podnikatelský zisk*² je jedním z nejdůležitějších ukazatelů v mezibankovních srovnávacích analýzách a zvláště při srovnávání bank s různou podnikatel-

SCHEMA č. 3 Specifikace jednotlivých složek tvorby hospodářského výsledku banky

A	NÁKLADY NA BANKOVNÍ PODNIKÁNÍ
1	úrokové náklady: — z částek dlužných úvěrovým institucím — z částek dlužných klientům — ostatní úvěrové náklady
2	placené poplatky
3	placené provize
4	náklady na devizové operace

B	VÝNOSY Z BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ
1	výnosy z úroků: — z úvěrů a záloh úvěrovým institucím — z úvěrů a záloh klientům
2	přijaté poplatky
3	přijaté provize
4	výnosy z devizových operací

D	PROVOZNÍ NÁKLADY
1	personální náklady: — mzdové — odměny pro vedení — ostatní osobní náklady — sociální zabezpečení
2	odpisy hmotného majetku
3	amortizace nehmotného majetku
4	rezervy na opravy
5	ostatní provozní náklady

E	PROVOZNÍ VÝNOSY
1	výnosy z prodeje fixních aktiv

G	OSTATNÍ NÁKLADY
1	náklady na cenné papíry
2	mimořádné náklady

H	OSTATNÍ VÝNOSY
1	výnosy z cenných papírů
2	výnosy předchozích období
3	přijaté dividendy
4	mimořádné výnosy

L	DIVIDENDY, PODÍLY A ODMĚNY ZE ZISKU
1	odměny členům statutárních orgánů
2	dividendy akcionářům
3	zaměstnanecké podíly
4	rezerva na ztráty z úvěrů
5	příděly fondům

skou orientací, resp. operujících v rozdílných provozních podmínkách, kupříkladu mezi bankami se sítí a bez sítě. Navíc se do úrovně tohoto ukazatele promítá

² Jde v podstatě o provozní zisk.

jak politika banky týkající se odpisů, tak i mzdová náročnost bankovního podnikání.

Čistý zisk před zdaněním je stěžejním ukazatelem, který lze využít především pro mezinárodní srovnávání podnikatelských subjektů bankovního sektoru. To proto, že na jedné straně se v něm zrcadlí veškeré vstupy a výstupy banky a na straně druhé není zatížen rozdílnou úrovní zdanění v jednotlivých zemích.

Od hrubého podnikatelského zisku se liší především kodifikací ostatních výnosů a ostatních nákladů, jež vyplývají především ze salda obchodů s cennými papíry a kapitálovými účastmi.

Čistý zisk po zdanění je disponibilním ziskem, který bance zůstává především po vyrovnání závazků banky ve vztahu ke státnímu rozpočtu.³ Tato disponibilita je však z teoretického hlediska i v praktické rovině pouze parciální, neboť část zisku po zdanění připadá na zaměstnanecské podíly, na dividendy vyplácené akcionářům, na přednostní a na kmenové akcie (resp. podíly vyplácené podílníkům), na rezervy na ztráty z distribuovaných úvěrů a na povinné i dobrovolné příděly finančním účelovým fondům. Povahu totální disponibilnosti lze přisoudit až kategorii nerozdělený zisk.

Třetí část hodnocení podnikatelské činnosti banky zahrnuje analýzu nákladů na zdroje a nákladů na transformaci zdroje v úvěr. Oba typy nákladů se vyjadřují v procentech a jejich součet je označován jako „*mrtvý bod banky*“⁴. Jde o minimální výnos, který musí banka získat z úvěrů prodaných klientele, aby pokryla náklady vynaložené na zdroje a na jejich transformaci v úvěr.

V podmínkách růstu inflace je třeba věcně a metodicky rozlišit:

- a) mrtvý bod nominální, který je dán součtem nákladů na získání kapitálového zdroje a nákladů na transformaci zdroje v úvěr, a
- b) mrtvý bod reálný, který na rozdíl od nominálního mrtvého bodu zahrnuje korekci o míru inflace.

Ke kvantifikaci nákladů na zdroje kapitálu lze využít následující postup vycházející ze vztahu:

$$\bar{N}_k = \alpha_{Mú} \cdot {}_{be}M_u (1 - R_v) + \beta_{pA} \cdot N_{pA} + \gamma_{ND} \cdot N_D$$

kde: \bar{N}_k — průměrné kapitálové náklady

$\alpha_{Mú}$, β_{pA} , γ_{ND} — koeficienty, resp. váhy jednotlivých kapitálových složek

${}_{be}M_u$ — průměrná úroková míra cizích zdrojů

R_v — sazba daně z příjmů právnických osob

N_{pA} — náklady na preferenční akcie

N_D — náklady na kapitál⁵ a rezervy⁶ ve výši dividend ze společných akcií

Náklady na transformaci zdrojů v úvěry zahrnují mzdové náklady, materiální náklady a amortizaci vztahující se k této transformaci, resp. k daným operacím. V roce 1990 byl průměrný nominální mrtvý bod⁷ ve 12 největších evropských bankách 10,16 %, přičemž náklady na získání zdrojů činily v průměru 60 % nominálního mrtvého bodu a náklady na transformaci zdrojů v úvěr pak 40 % úrovně

³ V podmínkách České republiky u organizačně právní formy podnikání „akciová společnost“ jde o odvod daně z příjmů právnických osob ve výši 42 % ze základu daně.

⁴ Le point mort des banques (= mrtvý bod bank). [Raport de Commission Bancaire, Paris 1988.]

⁵ Jde o základní kapitál banky, v mezinárodních standardech IAS se používá pojmu „kapitál“.

⁶ Jde o zákonné rezervní fondy, ostatní fondy a nerozdělený zisk podle českých zásad účetnictví (podle mezinárodních standardů IAS se uplatňuje pojem „rezervy“).

⁷ dle: Rapport de la Commission bancaire. Paris, 1991.

průměrného nominálního mrtvého bodu. Reálný mrtvý bod pak činil 10,26 – 2,54 = 7,72 %.

Čtvrtá část hodnocení podnikatelské činnosti banky je rozsahem stěžejní a měla by zahrnovat uplatnění metod finanční analýzy využívajících systém poměrových ukazatelů.⁸ Tato problematika je řešena samostatně v příspěvku, který bude v tomto časopise publikován návazně.

Závěr

Příspěvek je úvodním materiálem k publikované problematice teoretickometodických a věcně praktických aspektů bonitace podnikatelských subjektů bankovního sektoru. V kontextu požadavků, jež vyplývají ze zvyšujícího se zájmu centrálních bank vyspělých tržních ekonomik o problematiku mezibankovního srovnávání, a z akcelerace zájmu o v práci naznačený okruh otázek spadajících do oboru finance a bankovníctví ve výuce prestižních vysokých škol ekonomického směru států Evropské unie je v příspěvku naznačena jedna z alternativních možností toho, jakým způsobem lze přistupovat k volbě metodického aparátu při hodnocení výsledků podnikatelské činnosti subjektů bankovního sektoru.

LITERATURA

ALTMAN, E. J.: *Corporate Financial Distress*. Wiley, New York 1983.

BARBIER, A.—PROUTAT, J.: *Guide pratique de l'analyse financière à l'usage des banquiers*. Paris, CLET Banque 1984.

BLOY, E.: *Finance d'entreprise: imetiation à l'analyse financière*. Lyon, Presses Universitaires de Lyon 1980.

COHEN E.: *Analyse financière*. Paris, Economica 1988.

COUSSERGUES, S.: *Gestion de la banque*. Paris, Dunod 1992.

DE LA BAUME, CH.: *Gestion du risque de la banque*. Paris, Dunod 1992.

GUPTA, J. et al.: *Finance d'entreprise. (Exploitation et trésorerie.)* Paris, Eska 1990.

CHARREAUX, G.: *Gestion financière*. Paris, Litec 1991.

CHEVALIER, A.—VIGNERON, P.: *La gestion financière des groupes*, Paris, Dunod 1981.

POLIDAR, V.: *Management úvěrových obchodů bank*. Praha, *Economia* 1991.

REVENDA, Z.: *Banky a měnová politika*. Praha, *Nad zlato* 1991.

TRAN-SON-TAY, E.—EGLEM, J. Y.—BIALÉS, M.: *L'entreprise et son banquier*. Paris, Foucher 1992.

VERNIMMEN, P.—SCHLOSSER, M.: *Gestion bancaire*. Paris, Dalloz 1990.

VIGOUROUX, J. C.—BLANC, P.—PROST, A.: *Découvrir la banque par une approche économique et comptable*. Paris, Dunod 1991.

MISHKIN, F. S.: *Ekonomie peněz, bankovníctví a finančních trhů. Finance a úvěr, 1991—2*.

VYBÍHAL, V.: *Teoretickometodické aspekty bonitace podnikatelských subjektů v bankovním sektoru. [Habilitationní práce.]* Brno 1993 — VŠZ, *Fakulta provozně ekonomická*.

⁸ V anglické i francouzské literatuře označované pojmem ratios.

SUMMARY

Methodological Approaches to Evaluating Financial Institution Results

Václav VYBÍHAL, Faculty of Economics, University of Agriculture Brno, Czech Republic

The author discusses theoretical and methodological approaches to evaluating the business activities of banks. Using a schematic arrangement, the individual liability and asset items in the bank balance are clustered by operations groups. In this way, the author illustrates a methodological approach to comparing the results of different banks.

This theoretical and methodological study also involves dividing financial flows according to source and application as well as describing by component the formation of the bank's economic results.